

IKIMOKYKLINIS UGDYMAS DĖMESIO CENTRE! NEJAUGI...

Rita Makarskaitė-Petkevičienė
Vilniaus universitetas, Lietuva

Ilgai nekilo minčių šio numerio vedamajam straipsniui. Atrodė, įvykių gausa sukaustė mintis, o norint išsireikšti truko žodžių... Pedagogų nepasitenkinimas etatinio apmokėjimo tvarka ir darbo sąlygomis, mokytojų streikas, viešojo sektoriaus mitingas, švietimo ir mokslo ministrės atstatydinimas – tokios realijos Lietuvos švietimo sistemoje baigiantis 2018-iems metams. Ir tai, matyt, ne pirmoji, o antroji cunamio banga. Pirmoji nusirito metų pradžioje, kai be skrupulų, neatlikus rimtesnės situacijos analizės, sujungtos aukštosios mokyklos, neva savo noru. Paradoksali situacija: deklaruojama „Mokytojas – prestižinė profesija iki 2025 metų“, o tuo pačiu uždaromas Lietuvos edukologijos universitetas. Labai didelė pedagogų populiacijos dalis paliekama be savo Alma Mater kaip be stuburo. Manau, kad ši situacija mokytojui orumo, pasitikėjimo savimi tikrai nepridėjo. Ar neteks iš naujo išrasti dviratį, nes tai kas buvo gera, patikrinta, dešimtmečius kurta nebus išrankiota? O gal vis tik reikėjo grūdus atskirti nuo pelų?

Grįžkim prie antrosios cunamio bangos. Ir štai, įtampa atslūgo, prasidėjo atomazga. Su streikuojančiais mokytojais imtasi kalbėtis, bandyta juos išgirsti, o gal ir suprasti. Žingsnių žengė kiti, o ne tie, kuriems derėjo, kurie pastaruosius metus stovėjo prie švietimo vairo, bet vis tiek – gerai: dialogas prasidėjo. Mokytojams tai kaip vandens gurkšnis dykumoje. Pedagoginė etika įpareigoja siekti harmonijos, pagarbos vienas kitam, dialogo. Pagaliau jo sulaukta. Sulaukta net su netikėtais reveransais, pavyzdžiui, 10 procentų padidinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų atlyginimus. Kažkas spaudoje klausia, o kodėl atlyginimai pakelti ikimokyklinio ugdymo specialistams, jie juk neprašė. Tikrai netikėta, neprašė. O kad pakėlė ir parašė gerai: atkreipė visuomenės dėmesį į tuos pedagogus, kuris anksčiausiai susitinka su vaiku, bet yra greičiausiai ir pamirštami. Ir jei nebeturi ikimokyklinio amžiaus vaikų, tai šios pedagogų grupės dažnai nei matai, nei girdi, nei pažįsti, nei žinai, kuo ir kaip jie gyvena.

O jie gyvena gražiai! Ir nesvarbu, kad nepritekliuje, kasdien susidurdami su įvairiais iššūkiais, bet su atverta ir dosnia širdimi vaikui, empatija – (altruizmo pagrindu), kuri pastarajame amžiuje yra ypač svarbi ir bus dar svarbesnė.

Tokią išvadą padarau pasikalbėjusi su ikimokyklinio ugdymo eksperte, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos profesore Ona Monkevičiene, kuri ikimokyklinio ugdymo klausimams paskyrė didžiąją savo gyvenimo dalį.

Profesorė ne tik ilgus metus dalyvauja ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengime, bet yra dokumentų, metodinių priemonių ikimokykliniam ugdymui rengėja, ikimokyklinio ugdymo lauko problemų tyrėja, nepailstanti seminarų pedagogams lektorė.

Profesorė Ona Monkevičienė
Nuotr. Tomo Petrylos

Su profesore diskutuoju apie ikimokyklinį ugdymą Lietuvoje ir svetur. Daugelis Europos šalių turi ikimokyklinio ugdymo nacionalines programas. Lietuvoje einama kitu keliu – programos rengia pačios ikimokyklinio įstaigos. Ar geriau? – klausiu O. Monkevičienę. Atsakydama ekspertė samprotauja: 1) Gerai, nes pasitikima pirmuoju lygmeniu – ugdymo įstaiga, pedagogais, tikima, kad jie įgalūs parengti geras programas, puoselėti vertybes; skatinama ugdomosios veiklos ir organizacijos kultūros įvairovė. 2) Blogai, jei pedagogams trūksta paramos, bendravimo su aukštosiomis mokyklomis, jei viskas nuleidžiama pavargusiems pedagogams. Kartais jiems būna neaiškūs ugdymo turinio metmenys, kartais pedagogams stinga idėjų arba greitai perdegama, išsisemiamas.

Ir nors atrodytų, kad Lietuva šioje srityje eina kitu keliu nei dauguma Europos šalių, visgi mūsų ikimokyklinio ugdymo programų kūrėjai, pedagogai, nėra palikti likimo valiai. Rengdami programas jie remiasi *Metodinėmis rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo programai rengti* (2006), *Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu* (nauja redakcija 2011 m.), *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu* (2014), *Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis* (2015). Šie dokumentai ir leidiniai, kuriuos rengiant dalyvavo ir prof. O. Monkevičienė, ne tik padeda generuoti idėjas bet kartu yra ikimokyklinio ugdymo gairės, padedančios į ugdymo programą sudėlioti turinį, pasirinkti tinkamus ugdymo metodus ar priemones.

2018 m. Lietuvoje pradėtas įgyvendinti Europos Sąjungos fondo finansuojamas projektas „Inovacijos vaikų darželyje“. Projekto tikslas – gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo praktiką skatinant pokyčius švietimo įstaigų veikloje. Siekiamas rezultatas – metodinės medžiagos rinkiniai, skirti ikimokyklinio / priešmokyklinio ugdymo pedagogams. Juose darbo grupės nariai, išanalizavę geriausias Lietuvos ir užsienio šalių patirtis parengs metodines priemones, skirtas darnaus vystymosi, kūrybingumo kompetencijoms, informacinių technologijų ir STEAM elementams ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo srityse diegti.

O. Monkevičienės klausiu, ko tikėtės iš Projekto, ar jam lemta patirti sėkmę, juk ekspertų grupė labai skirtinga, daugelis susipažino tik Projekte, o iki tol nėra turėję bendrų darbų ir įsipareigojimų. Profesorė šypteli ir užtikrintai atsako, kad tiki darbo grupės kompetencija. Anot jos, didelis plusas, kad jie susirinko iš skirtingų sričių ir yra savo srities specialistai, savo darbais žinomi šalyje. Kiekvienas atneš ikimokykliniam ugdymui naujesnį matymą, į mažesniųjų ugdymą žvilgtelės iš savo dalyko perspektyvos. Taip idėjos transformuosis, integruosis ir bus puikus rezultatas.

Neseniai pristatytas tyrimas „Pažangi pedagoginė praktika ir pedagoginės inovacijos Lietuvos vaikų darželiuose“ (2018), kuriam vadovavo O. Monkevičienė. Klausiu profesorę, kas skatina tą pažangią pedagoginę praktiką ir inovacijas. Įvardija kelis veiksnius: politiniai, nacionaliniai dokumentai ir parengtos metodinės priemonės; veiksminga komunikacija sistemoje *pedagogai-vaikai-tėvai*; inovacijų kultūra ugdymo įstaigoje, kai tuo gyvena visi bendruomenės nariai, geras vaiko pažinimas ir empatijos ugdymas. Domiuosi toliau: kas trukdo pedagoginei pažangai ir inovacijoms. O. Monkevičienė atkreipia dėmesį į porą trukdžių. Vienas – laiko problema, o antrasis – slypi pedagoguose. Ekspertė įvardija jų tam tikros srities dalykinio raštingumo stoką. Kartu ikimokyklinio ugdymo ekspertė bando pedagogus užstoti, juk jie turi labai mažas galimybes dalintis, mokytis vieniems iš kitų, kartu kurti, tobulinti ir tobulėti. Jiems tiesiog stinga laiko būti kartu. Per savaitę tik trys etatinės valandos buvo skirtos pasirėngimui ugdomosios veiklos, vaikų pasiekimų fiksavimui. O

diskusijoms, svarstymams, ugdymo(si) kryptių nusistatymui reikia laiko, net ir pavyzdžiui, ieškant dermės tarp spontaniško ugdymo(si) ir tikslingojo. Dabar situacija kiek taisykis, bus skaičiuojamos 6 valandos, patikina pašnekovė.

Kartais, kaip sako profesorė, analizuojant ikimokyklinio ugdymo programą pastebi, kad turinio komponentas „ištirpo“ tarp ugdymo(si) aplinkų, metodų, gebėjimų, vaiko pasiekimo sričių. O tai jau pedagogo kompetencijos dalykas.

Visgi, profesorė džiaugiasi, kad ikimokyklinio ugdymo pasiekimai neblogi, turima daug inovatyviai dirbančių lopšelių-darželių, puikių pedagogų. Inovacijų kultūrą turinčios įstaigos ieško vis kažko naujo ir tuos įrodymus, gerą patirtį tyrėjams pavyko užfiksuoti atliekant tyrimą; kad pračina uždarmo kultūra, kai pavyzdžiui, pasirengus puikią ugdymo programą buvo vengiama dalintis, kad kiti, neva, nukopijuotų veiklos pavyzdžių ar pan. Atėjo supratimas, kad dalindamasis turtėji pats, – sako O. Monkevičienė.

Ikimokyklinis ugdymas – neformaliojo ugdymo dalis, bet gana sudėtinga. Vien 18 vaiko pasiekimo sričių, kurias reikia išmanyti, žinoti, kaip jas ugdyti, kokius metodus ar ugdomąją aplinką vaikui parinkti, leidžiant jam veikti spontaniškai, individualiai. Vėliau priešmokykliniame ugdyme šios vaiko pažinimo sritys susilieja ir tampa 5 ugdomomis kompetencijomis: komunikavimo, sveikatos, socialine, pažinimo ir menine.

Ar paprasta būti ikimokyklinio ugdymo pedagogu? Tikriausiai ne... Žaviuosi tais, kurie geba jais būti ir yra pedagogai iš didžiosios raidės.

Summary

PRESCHOOL EDUCATION IN THE CENTRE OF ATTENTION! IS IT REALLY...

Rita Makarskaitė – Petkevičienė

Vilnius University, Lithuania

In this introductory article it is spoken about preschool education, having a discussion with the preschool education expert Ona Monkevičienė. In the conversation with the professor it is discussed: how preschool education in Lithuania differs from preschool education in other countries; what the performed research “Advanced pedagogical practice and pedagogical innovations in the kindergarten” showed; what is expected from the new project “Innovations in the kindergarten” and so on.

Keywords: preschool education; pedagogue’s competence; innovations in the kindergarten.

Received 8 November 2018; accepted 19 November 2018

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

PhD., Professor, Institute of Educational Sciences, Vilnius University, 9 Universiteto Street, LT-01131 Vilnius, Lithuania.

E-mail: rita.makarskaite-petkeviciene@fsf.vu.lt